

LBRIS

We know
books

Hanya Yanagihara a publicat două romane, *Oamenii din copaci* (*The People in the Trees*, 2013) și *O viață măruntă* (*A Little Life*, 2015). Locuiește în New York.

HANYA YANAGIHARA

OAMENII DIN COPACI

Traducere din limba engleză
IRINA-MARINA BORȚOI

LITERA
București

CUPRINS

Prefață de Dr. Ronald Kubodera.....	13
MEMORIILE LUI A. NORTON PERINA	
Editate de Dr. Ronald Kubodera	29
PARTEA I. PÂRÂUL.....	31
PARTEA A II-A. ȘOARECII	73
PARTEA A III-A. VISĂTORII.....	115
PARTEA A IV-A. A NOUA COLIBĂ.....	229
PARTEA A V-A. PRIMUL COPIL	355
PARTEA A VI-A. VICTOR.....	469
PARTEA A VII-A. DUPĂ.....	539
Epilog de Dr. Ronald Kubodera	553
Postfață	561
ANEXĂ.....	569
Tabel cronologic.....	571
Glosar de cuvinte u'ivuanе.....	574
Mulțumiri	577

I

M-am născut în 1924 lângă Lindon, Indiana, acel gen de localitate rurală mică și deloc remarcabilă care începuse să se reproducă în liniște, dar insistent, în tot Vestul Mijlociu cu vreo douăzeci de ani înainte de nașterea mea. Prin asta vreau să spun că orașelul, așa cum mi-l amintesc eu, era excepțional numai prin lipsa detaliilor distinctive. Erau silozuri și șoproane roșii (majoritatea locuitorilor erau fermieri) și magazine universale și biserici și preoți și doctori și profesori și bărbați și femei și copii: schița unei societăți americane, însă una fără înflorituri, fără decorațiuni, fără accesorii. Erau câțiva bețivi și nebunul satului, și câini și pisici, și un târg al comitatului care se ținea în tandem cu Locust, o localitate situată la câțiva kilometri mai la vest, care nu mai există acum. Orașenii – eram o mie opt sute – se nășteau și mergeau la școală și își făceau treburile și deveneau fermieri și se însurau cu locuitori din Lindon și își lărgeau familiile. Când vedeai pe cineva pe stradă, îi făceai un semn de salut, dacă erai bărbat, îți coborai borul pălăriei puțin. Anotimpurile se schimbau, tutunul și porumbul creșteau și erau culese. Acesta era Lindon.

Eram patru în familie: tata, mama, Owen și cu mine.¹ Locuiam pe un teren de o sută de pogoane, într-o casă încovoiată a cărei singură caracteristică notabilă era o scară centrală masivă, grandioasă pe vremuri, pe care generații succesive de termite o transformaseră într-o ruină dantelată.

La vreun kilometru și jumătate în spatele casei curgea un pârâu șerpuit, prea mic și încet și inconsecvent ca să merite un nume propriu. În fiecare martie și aprilie, după dezgheț, își depășea limitările și devenea un râu în toată puterea cuvântului, umflat și violent, cu litri după litri de zăpadă topită și apă adusă de ploile de primăvară.

¹ Acel Owen la care face referire Norton este Owen C. Perina, fraatele gemă al lui Norton și unul dintre puținii oameni cu care a avut o relație semnificativă în viața sa de adult. Spre deosebire de Norton, Owen a fost mereu interesat de literatură, iar acum este un poet cunoscut și titularul catedrei de poezie Field-Patey de la Bard College. De asemenea, a primit de două ori National Book Award pentru poezie, pentru *Mâna insectei și alte poeme* (1984), respectiv *Cartea de căpătâi a lui Philip Perina* (1995), precum și numeroase alte distincții. Pe cât de volubil este Norton, pe atât de taciturn este Owen; odată am fost martor la un schimb foarte amuzant între cei doi, când l-am vizitat pe Norton cu câteva Crăciunuri în urmă. Norton, cu pumnul plin de castane, scuipa, mesteca, gesticula, trâncănea despre tot ce vrei și ce nu vrei, de la arta pe cale de dispariție a punerii fluturilor în insectar până la strania atracție a unui anumit talk-show. Față în față cu el, imaginea sa greoaie în oglindă, Owen, mormăia și murmură ocazional, aprobator sau dezaprobator.

Din păcate, Norton și fratele lui se confruntă în prezent cu neînțelegeri ireconciliabile. După cum o vor dezvălui paginile ce urmează, înstrăinarea lor a fost bruscă și devastatoare, rezultatul unei trădări cumplete din care Norton nu-și va reveni niciodată.

În timpul acelor luni, însăși natura pârâului se schimba. Dintr-odată nemilos și hotărât, smulgea din rădăcini floricele stelate de mac canadian și cimbrisor de pe malurile-i năpădite de iarbă și le ducea la vale, unde rămâneau părăsite în hățișurile unui baraj pe care vreun necunoscut l-a construit cu multă vreme în urmă. Plevuștile, locuitorii pârâului cât era anul de lung, se luptau să urce în amonte și se înecau. Fiindcă în acel unic anotimp pârâul avea glas, un muget scandalizat de apă curgând șiroaie, plină de forță; cursul îngust, atât de placid și de lipsit de caracter în mod normal, devenea în acele luni un lucru înfricoșător și imprevizibil, iar noi eram avertizați să ne ținem departe.

În fierbințeala lunilor de vară, pârâul – care nu pornea de pe proprietatea noastră, ci de la familia Mueller, care locuia la vreo opt kilometri mai la est – seca din nou și se prefăcea într-o șuviță sfioasă de apă, strecurându-se temător pe lângă ferma noastră. Aerul de deasupra vibra de zgomotul norilor de țânțari și libelule bâzâitoare, iar lipitorile înaintau alene pe fundul lui mâlos și moale. Obişnuiam să mergem la pescuit acolo, și la înot, după care urcam la loc pe colina ce ducea spre casa noastră, scărpinându-ne rănille lăsate de țânțari pe brațe și picioare până deveneau un amalgam de piele moartă și sânge viu.

Tata nu se aventura niciodată până jos, la pârâu, dar mamei îi plăcea să stea pe iarbă și să privească apa cum îi curgea peste glezne. Când eram foarte mici o strigam – „Uită-te la noi!“ –, iar ea ridica visătoare capul și ne făcea cu mâna, cu toate că era la fel de probabil să ne facă nouă cu mâna pe cât să salute, să spunem, un puiet de stejar din apropiere. (Mama vedea foarte bine, dar se purta

adesea ca o persoană nevăzătoare; se deplasa prin lume ca un somnambul.) Când Owen și cu mine aveam vreo șapte-opt ani (în orice caz, când eram prea mici ca să ne pierdem orice iluzie în privința ei), devenise deja un obiect al compătimirii, mai întâi, și la scurt timp după aceea, al batjocurii. Îi făceam cu mâna, cum stătea pe malul apei, cu brațele încrucișate sub genunchi, iar apoi, când ne făcea și ea cu mâna (cu tot brațul, nu doar cu mâna, ca un mănunchi de alge fluturând sub apă), ne întorceam cu spatele, vorbeam tare unul cu altul, ne prefăceam că n-o vedem. Mai târziu, la cină, când ne întreba ce-am făcut la pârâu, ne prefăceam uluiți, perplecși. „La pârâu? Dar noi n-am fost acolo! Noi ne-am jucat toată ziua pe câmp.“

– Dar v-am văzut acolo, spunea.

„Nu“, îi replicam la unison, scuturând din cap. „Probabil au fost alți doi băieți. Alți doi băieți care semănau cu noi.“

– Dar... începea ea, și chipul îi îngheța pentru o clipă, cuprins de confuzie, înainte să se liniștească. Probabil că da, murmură nesigură, uitându-se în farfurie.

Acest dialog avea loc de mai multe ori pe lună. Pentru noi era un joc, însă unul tulburător. Mama noastră ne cânta în strună oare? Dar expresia care-i străbătea chipul – de îngrijorare reală, de teamă că, așa cum spuneam pe vremea aceea, *nu era sănătoasă*, că nu era în stare să se încreadă în vederea sau memoria ei – părea prea reală, prea spontană. Am ales să credem că se prefăcea, fiindcă era prea înfricoșător să ne gândim serios la varianta alternativă, că ar fi fost nebună sau, mai rău, cu adevărat imbecilă. Mai târziu, în camera noastră, Owen și cu mine

o imitam („Dar... dar... dar... voi erați!“) și râdeam, dar după aceea, întinși în paturile noastre, tăcuți, gândindu-ne la implicațiile jocului, ne simțeam tulburați. Eram mici, însă amândoi știam (din cărți, de la cei de-o vârstă cu noi) ce se presupune că trebuie să facă o mamă – să te certe, să te învețe, să te instruiască, să te disciplineze dacă e nevoie – și, mai mult, amândoi știam că mama nu era aptă de nici una dintre acele sarcini. Ce vom deveni noi când vom fi mari, ne întrebam, sub bagheta unei asemenea femei? De ce era atât de incapabilă? O tratam cum tratează majoritatea băieților animalele mici: cu blândețe când ne simțeam fericiți și generoși, cu cruzime când nu ne simțeam așa. Era îmbătător să știm că aveam puterea de a-i face umerii să se relaxeze, de a-i face buzele să se despartă într-un zâmbet nesigur, dar și de a o face să se bosumfle, să-și frece palma iute de picior, cum făcea când era agitată sau nefericită sau confuză. În pofida îngrijorărilor noastre, nu vorbeam niciodată despre ele cu voce tare; singurele discuții pe care le aveam despre ea aveau o nuanță de batjocură sau scârbă. Îngrijorarea ne făcea să ne apropiem mai mult unul de altul, ne făcea tot mai îndrăzneți și tot mai insuportabili. Sigur, ne gândeam noi, aveam s-o împingem în punctul în care adultul adevărat pe care-l ținuse ascuns atât de bine avea să iasă la iveală. Ca majoritatea copiilor, presupuneam că toți adulții au, firește, un simț al intimidării, al autorității.

În afara lipsei sale de substanță, erau câteva privințe fundamentale în care mama mea ar putea fi considerată un părinte ratat. Era o bucătăreasă neglijentă (broccoliul ei gătit la aburi era ca de cauciuc, când vârai în gură un buchețel, îți trosneau între dinți carcasele crocante ale

unor gândăcei minusculi nevăzuți, puiul ei fript scârțâia de sânge) și o menajeră doar ocazională – tata îi cumpărase un aspirator, dar a stat nebăgat în seamă în dulapul cu paltoane până când Owen și cu mine l-am disecat într-o bună zi să-i studiem componentele. Nici nu părea s-o intereseze ceva. Nu am văzut-o niciodată să citească sau să scrie sau să picteze sau să grădinărească, toate acestea fiind preocupări despre care (chiar și atunci) știam că au o valoare și un interes intrinseci. În după-amiezile de vară o găseam uneori stând în sufragerie, cu picioarele strânse sub ea, ca o fetiță, cu un zâmbet prostesc pe față, uitându-se fix, dar cu ochi goi, la o constelație vastă de fire de praf scoase în evidență de o fâșie de lumină.

Odată am văzut-o rugându-se. M-am dus în sufragerie într-o după-amiază după școală și am găsit-o în genunchi, cu palmele lipite, cu capul drept. Buzele i se mișcau, dar nu auzeam ce spune. Arăta ridicol, ca o actriță care juca în fața unui teatru gol, și mi s-a făcut jenă pentru ea. „Ce faci?” am întrebat, iar ea a ridicat privirea cuprinsă de panică. „Nimic”, mi-a zis speriată. Dar eu știam ce face și știam și că mă minte.

Ce altceva mai pot să spun? Pot să spun că era vagă, că se lăsa dusă de val, probabil chiar proastă. Dar aici trebuie să adaug că a rămas o enigmă pentru mine, ceea ce este un lucru dificil de realizat pentru orice ființă umană. Și sunt alte lucruri pe care mi le mai amintesc despre ea: era înaltă și grațioasă, și, cu toate că nu-i pot recompu-ne în detaliu trăsăturile, știu că era oarecum frumoasă. O fotografie veche și neclară, în sepia, pe care Owen o are atârnată în birou, confirmă acest lucru. Probabil că atunci nu era considerată la fel de frumoasă pe cât ar

fi considerată acum, fiindcă avea un chip înaintea timpului ei – prelung, alb, înfiorat: un chip care promitea inteligență, mister, profunzime. Astăzi ar fi descrisă drept captivantă. Dar tatăl meu probabil că o considera foarte frumoasă, de vreme ce nu mă pot gândi la nici un alt motiv pentru care s-o fi luat de nevastă. Tatei, în rarele ocazii când vorbea cu femeile, îi plăceau femeile educate, deși nu le găsea absolut deloc atrăgătoare sexual. Asta se întâmpla fără îndoială din cauză că femeile inteligente îi aminteau de sora lui, Sybil, care era medic în Rochester și pe care o admira enorm. Așa că îi rămăsese frumusețea. M-a dezamăgit când mi-am dat seama, în adolescență, că tatăl meu s-a însurat cu mama doar pentru frumusețea ei, dar asta a fost înainte să-mi dau seama că părinții ne dezamăgesc în multe privințe și că e mai bine să nu ne așteptăm la nimic de la ei, fiindcă cel mai probabil nu vor putea să se ridice la nivelul așteptărilor noastre.

De cele mai multe ori însă, mama era de necunoscut. Nici măcar nu știu exact de unde era de loc (de undeva din Nebraska, am impresia), dar știu că provenea dintr-o familie săracă, iar tatăl meu, cu averea lui relativă și firea deloc exigentă, o salvase. Lucru curios, cu toată sărăcia ei, nu părea deloc consumată sau muncită; nu părea nici epuizată și nici îndârjită. Mai degrabă dădea impresia că ar fi una dintre acele femei răsfățate care plutesc din casa părintească până la pension și apoi în brațele soțului. (Strălucirea care părea s-o înconjoare în fotografia lui Owen, moartea ei timpurie și tăcută, mișcările ei lente și adormite, toate mă fac să mi-o amintesc luminoasă, protejată, răzgâiată, deși sunt conștient că nu era.) Din câte știu eu, nu avea studii (când ne citea observațiile

profesorilor cu voce tare în fața tatei, se poticnea la unele cuvinte: „Ex-, ex-em-pu“, silabisea înainte ca eu sau Owen să-i strigăm cuvântul – *Exemplar* –, îngâmfați și nerăbdători și rușinați), și era foarte tânără când a murit.

Pe de altă parte, era tânără în toate privințele. În amintirile mele este persistent copilăroasă, nu doar în ce privește comportamentul, ci și ca înfățișare. Părul ei, de pildă: oricare ar fi fost ocazia, îl purta lăsat liber, revărsându-i-se pe spate în volute lejere, șerpuitoare. Chiar și când eram mic, această coafură a ei mi se părea problematică; o vedeam drept încă o dovadă a caracterului ei copilăros întreținut cu migală și nepotrivit – părul lung, zâmbetul stupid, distant, felul în care privirea i se abătea de la a ta în clipa în care începeai să vorbești cu ea, toate aceste lucruri nefiind deloc admirabile la o femeie cu presupusele ei responsabilități.

Mi se pare deconcertant acum, în timp ce enumăr aceste detalii ale vieții mamei mele, cât de puțin știu și cât de puțin curios am rămas în privința ei. Presupun că fiecare copil tânjește să-și înțeleagă originile părintești, dar eu n-am considerat-o niciodată o persoană destul de interesantă ca să mă gândesc la ea. (Sau ar trebui să inversez acest raționament?) Pe de altă parte, nici n-am crezut vreodată în idealizarea trecutului – la ce bun? Owen a devenit ulterior mult mai interesat de mama noastră și chiar a trecut printr-o perioadă, în timpul facultății, în care a încercat să-i găsească rudele și să-i completeze o biografie informală. A abandonat însă proiectul după câteva luni și a devenit foarte defensiv în privința asta când îl întrebam câte ceva, așa că nu pot decât să bănuiesc că ne-a găsit rudele materne fără prea mari probleme,

a înțeles că sunt niște bătărași și a renunțat scârbit la tot demersul (încă era un elitist declarat la vremea aceea, suficient cât să facă exact acest lucru).¹ Ea a *contat* întotdeauna pentru el într-un fel pe care eu nu am reușit niciodată să-l înțeleg. Dar Owen este poet, și cred că i s-a părut important să aibă aceste detalii la dispoziție, spre o utilizare ulterioară, oricât ar fi fost de mediocre sau de dezamăgitoare în ultimă instanță.

În orice caz. Era luna iulie a anului 1933. Ezit să spun „Era o zi ca oricare alta“, fiindcă sună atât de melodramatic și de profetic, precum și de-a dreptul imposibil de crezut. Însă chiar este adevărat. Așadar: era o zi ca oricare alta. Tata era plecat cu amicul său, Lester Drew, un mic fermier, făcând ce fac doi mici fermieri când se întâlnesc. Owen și cu mine strângeam o găleată de lipitori pe care aveam de gând să le punem într-o plăcintă pe care să i-o oferim apoi Idei, bucătăreasa cu jumătate de normă, o femeie acră pe care o detestam amândoi. Mama își bălângănea picioarele în pârâu.

Timp de câteva săptămâni după aceea, Owen și cu mine am fost rugați să încercăm să ne amintim – ni s-a părut ceva schimbat la ea în după-amiaza aceea? Părea apatică sau bolnavă sau deosebit de epuizată? Ne-a spus că s-ar simți amețită sau slăbită? Răspunsul era întotdeauna nu. Într-adevăr, dacă vă pot spune foarte puține despre acțiunile sau dispoziția mamei din ziua aceea,

¹ Owen Perina a scris un poem foarte frumos despre mama sa și moartea acesteia; este primul poem din al treilea volum publicat, *Molia și mierea* (1986).

probabil e din cauză că semănau foarte bine cu ceea ce ajunseserăm să acceptăm drept comportamentul ei normal. Pe cât de exasperantă era mama noastră, nu am putut-o acuza niciodată de inconsecvență. Chiar și ultima zi din viața ei a urmat același ritm de nepătruns pe care numai ea îl putea descifra.

În dimineața următoare, Owen și cu mine am dormit până târziu, cum făceam de obicei vara. Când m-am trezit – Owen încă dormea în patul de alături –, se instalase deja canicula. Nu ni se cerea mare lucru. Spre deosebire de alți copii, de la noi nu se aștepta nimeni să facem vreo treabă în casă; zilele ne aparțineau și le puteam umple oricum doream. În consecință, lunile de vară ni le petreceam cu activități neînsemnate – torturând broscii de la pârâu, furând caise din pomii lui Lester Drew, furișându-ne prin iarba înaltă și aspră după vreo familie de marmote. Dimineața ne trezeam când voiam, mâncam ce ni se lăsase la bucătărie și plecam să punem în aplicare planurile zilei. Uneori, tata era acolo împreună cu Lester Drew, rulându-și câte o țigară între degete, cu o farfurie de piersici roșii feliate sclipind între ei bolnăvicios, precum carnea crudă. Ei mormăiau la noi, și noi la ei, și ne așezam la masă în liniște.

Erau acolo când am intrat în bucătărie în dimineața aceea, dar mai erau încă doi oameni cu ei: John Naples, medicul orașului, și reverendul Cunningham, preotul, și vorbeau cu toții în șoaptă. Când am intrat, conversația lor s-a întrerupt. Tatăl meu era un bărbat impasibil, stoic și deloc predisus la sentimentalism. (Avea o față mare și pătrată și ochii de un oliv tern, precum al caperelor.) Așadar, de fiecare dată când dădea dovadă de vreun fel de

emoție, era motiv de teamă sau cel puțin de curiozitate. De fapt, îmi amintesc expresia lui din dimineața aceea – un amestec de surprindere, consternare și perplexitate – chiar mai bine decât îmi amintesc chipul lui.

– Mama voastră a murit, a spus tata.

Părea calm și grav și vorbea pe un ton normal care îi contrazicea expresia – într-adevăr, vocea lui m-a liniștit.

– Cum ai putut, Joseph, l-a muștrat reverendul Cunningham.

– E mai bine să audă așa, direct, a spus tatăl meu.

Se uitase drept la mine ca să-mi dea vestea. Acum privea în altă parte și vorbea cu un punct de deasupra capului reverendului Cunningham.

– Presupun că vă veți îngriji de trupul neînsuflețit, domnule reverend. Faceți cum... cum voia să se facă.

Apoi și-a plesnit palmele laolaltă într-un gest precis, ca o concluzie, și a ieșit pe ușa din spate în curte. Lester, după ce mi-a aruncat o privire lungă și îndurerată, l-a urmat cu pas grăbit, lăsându-mă cu reverendul Cunningham, care ofta, și cu John Naples, care se încrunta.

– Tu! mi-a spus Naples. N-ai un frate pe undeva?

Știa că am. În vara precedentă, Owen și cu mine prinseserăm o mulțime de șerpi de iarbă și-i vârâserăm, unul câte unul, lunecoși ca niște panglici, în cutia de scrisori a clinicii lui Naples. Era o distracție copilărească, dar el se înfuriase și nu ne-a iertat niciodată. Era un tip mândros și plin de ranchiună, coroziv din pricina dezamăgirii pe care o simțea față de lumea întregă, genul de om care pe stradă stârnește norișori de praf în direcția copiilor pur și simplu fiindcă știe că micuții au puține mijloace de a reacționa.